

Tractatvs De Sacramentis Et Censvris

Hurtado, Gaspar

Moretus, 1633

Dispvatio XXIII. De Crimine.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94788](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94788)

Sancius.

qui dicant, tempus proximum dictæ ætati esse, quod ab ea non distat amplius quam per sex menses. Et alij, qui in pueris dicunt esse tempus excedens annum decimum & dimidium, & in puellis nonum & dimidium. Sancius verò id relinquit arbitrio Iudicis, ut illud assignet, quia nihil videtur Iure præscriptum.

Nos tamen existimamus, tempus dictæ ætati proximum, à quo malitia ætatem ipsam suppleat, esse, cui non deficit plus quam vnus integer annus, ut exprimitur in cap. *Continebatur*. Vnde puella, quæ habet vndecim annos completos, & puer qui habet tredecim, sunt proximi pubertati, ut, quando malitia suppleat

ætatem, possint matrimonium contrahere.

Observandum est, contrahere ante ætatem in qua matrimonium possit valide fieri, esse illicitum, seu peccatum; quia est prohibitum in cap. *Vbi non*. 2. de Desponsat. impub. imò esse mortale, ut contra Sancium lib. 1. disp. 17. docent Rebellus lib. 4. quæst. 5. Aegidius disp. 21. libellum. 54. & Basilius, quia est quid graue. Ex-
cipitur autem in dicto cap. à prohibitione, ut non sit illicitum, imò etiam ut sit validum, quando fit ex vrgentissima causa, ut ob bonum pacis, & fit ex tolerantia (id est, ex licentia) Ordinarij, ut aduertit Sancius lib. 2. disput. 40. & Basilius.

DISPUTATIO XXIII.

De Crimine.

DIFFICULTAS I.

Virum machinatio in mortem coniugis dirimat Matrimonium postea cum altero contrahendum.

CONVENIUNT Doctores, machinationem in mortem coniugis siue proprij, siue alieni, dirimere matrimonium contrahendum inter coniugem superstitem, & inter alterum, quando ab aliquo ex ipsis duobus facta est machinatio, ut constat ex cap. *Si quis viuent*. 31. quæst. 1. & ex cap. 1. de Conuersione infidelium, quamuis vnus, inter quos est contrahendum, machinatus fuerit ante Baptismum, ut constat ex dicto cap. 1. Et non tantum machinatio in mortem vxoris dirimit matrimonium, in quo conueniunt Doctores, sed etiam machinatio in mortem mariti, ut contra Victoriam & Ledesnam docent Sancius, Aegidius, Basilius vbi supra, & communiter Doctores; quia quamuis in aliquibus Iuribus tantum fiat mentio machinationis in mortem vxoris, in duobus tamen prædictis fit mentio machinationis in mortem mariti.

Sancius.
Aegidius.
Basilius.

Est tamen necessarium, ut machinatio in mortem coniugis dirimat matrimonium, quod fortia-
tur effectum mortis, in quo Doctores conueniunt, & constat ex dictis duobus Iuribus. Quod verò in aliis Iuribus non exprimitur, in quibus fit mentio impedimenti machinationis, non obstat, tum quia ista alia Iura explicanda sunt per duo dicta, in quibus id exprimitur; cum etiam, quia Iura imponentia penam crimini, intelligenda sunt de crimine completo, quando aliud non constat. Ut tamen machinatio in mortem effecti-
pè secutam dirimat matrimonium cum superstiti, sufficit quod fiat consilio aut mandato, in quo etiam Doctores conueniunt, & constat ex dicto can. *Si quis viuent*, & ex c. 1. & ex c. 6. de Eo qui duxit in matrimonium. Sed non sufficit rati habitio machinationis & mortis, in quo etiam Doctores conueniunt; quia in omni Iure requiritur machinatio: rati habitio autem neque est machinatio physica, ut patet; neque moralis medio consilio, aut mandato; quia rati habitio non æquiparatur mandato, nisi in his quæ à sola nostra voluntate dependent ut rata sint, aut quando Iure exprimitur, ut contin-

git in rati habitio qua quis ratam habet occisionem violentam Clerici.

Est tamen difficultas Primò, An ut dicta machinatio in mortem re ipsa secutam dirimat matrimonium contrahendum, necessarium sit, quod fiat animo contrahendi illud.

Caietanus in Summa, v. *Matrimonium*, cap. 1. de Impedimento 5. & Petrus Sotus docent, eam intentionem non esse necessariam, ut dicta machinatio dirimat matrimonium, quia ea intentione nullo Iure requiritur ad effectum dirimendi.

Sancius verò lib. 7. disp. 78. & Aegidius disp. 31. dub. 5. & Basilius lib. 7. c. 45. docent, eam intentionem esse ad id necessariam, & merito: quia quamuis in Iure non exprimitur, insinuat tamen in cap. *Super hoc*. 3. de Eo qui duxit in matrimonium, & in cap. 1. de Conuersione infidel. dum dicitur, *malitiose fuerint machinati*, imò etiam in can. *Si quis viuent*, dum dicitur, *occidisse mortem*, quod satis verisimile efficit finis apportionis huius pænæ & impedimenti, qui fuit, ne quis delectio matrimonij occidat proprium vel alienum coniugem; imò, ut optime Basilius, iuxta doctrinam, quam tradit Valquez 1. 2. disp. 160. necessarium est, eam intentionem exterius indicari, quæ aliter nequit puniri ab Ecclesia, à qua sola introducta est dicta pænna.

Secundò est difficultas, An machinatio in mortem re ipsa secutam, & facta ex dicta intentione, dirimat matrimonium, quando non interuenit adulterium.

Antoninus 3. p. tit. 1. c. 5. & Vera-cruz 1. p. Speculi, art. 3. docent non esse necessarium adulterium, quamuis vnus solus supra dicto modo machinatus fuerit in mortem coniugis.

Monaldus in Summa, tractat. de Matrimonio, vbi de impedimento criminis, & Ochagavia tractat. 3. quæst. 61. docent, necessarium esse adulterium ad id, quamuis vterque, nempe vnus coniux, & alter cum quo contrahendum est matrimonium, machinatus fuerit in mortem alterius coniugis.

Sancius verò, & Basilius vbi supra, & Tolentius lib. 7. c. 6. respondent sub distinctione (& bene) tunc videlicet etiam requiri adulterium, quando vnus tantum, siue coniux siue alter machinatus est in mortem, ut constat ex dicto cap. 6. de Eo qui duxit, in quo cum machinatione facta ab vno requiritur

ritur adulterium, quamuis non sufficiat, nisi adulterium ab utroque scienter committatur; tum vero non requiri adulterium, quando uterque machinatus est in mortem, ut constat ex dicto cap. 1. de Conuersione infidel. in quo, nulla mentione facta adulterij, dicitur, matrimonium inter uxores occisorum à Sarracenis, & inter ipsos Sarracenos, etiam ad fidem conuersos, non valere, quia uxores occisorum cum ipsis Sarracenis malitiosè machinatae fuerunt in mortem suorum maritorum.

DIFFICULTAS II.

Verum adulterium absque machinatione mortis dirimat Matrimonium inter adulteros.

6 **C**onueniunt Doctores, adulterium, etiam absque machinatione in mortem coniugis, dirimere matrimonium contrahendum inter ipsos adulteros, si adulterium coniungatur aut cum matrimonio de presenti inito inter ipsos adulteros, adhuc altero coniuge superstiti, aut cum promissione matrimonij contrahendi cum altero complice facta ante mortem coniugis, ut constat ex can. *Relatum*. 31. qu. 1. & ex capp. 1. 6. 7. & vlt. de Eo qui duxit in matrimonium: quod est verum, siue adulterium fiat ante dictum matrimonium, aut ante dictam promissionem, siue post, ut constat ex dicto cap. vlt. dum adulterium fiat ante mortem illius coniugis, quo superstiti facta fuit promissio, aut initum seu attentatum matrimonium, & non postea in alio matrimonio.

Circa adulterium requisitum ad hoc impedimentum, conueniunt Doctores, requiri verum & formale adulterium: ad quod necessarium est, quod uterque habeat notitiam proprii matrimonij, aut matrimonij alterius adulteri, ut constat ex dictis capp. 1. & 7. in quibus, quia femina ignorauit matrimonium alterius, ob quod non peccauit peccato formali adulterij, dicitur, non incurrisse dictum impedimentum. Existimamus autem contra Sancium lib. 7. d. 79. ad hoc impedimentum sufficere, quando uterque adulter est coniugatus, nosse proprium coniugium, quamuis ignoret alterius; quia in hoc casu uterque verè peccat peccato adulterij. In dictis autem capp. 1. & 7. dicitur, feminam ignaram matrimonij, viri non incurrisse dictum impedimentum, quia femina non erat coniugata, ut ibi supponitur.

7 Ab hoc autem impedimento & poena non excusat ignorantia vincibilis; quia non excusat à culpa adulterij, quod verum est, quamuis ignorantia sit crassa, ut contra Sancium vbi supra, & Rebellum lib. 3. qu. 8. docent communiter Doctores, quia hæc, utpote vincibilis, non excusat à culpa adulterij, ob quam hoc impedimentum statuitur. Ad illud tamen incurrendum non sufficiunt tactus, imò neque conatus ad copulam; quia nullo eorum committitur adulterium saltem perfectum; imò, ut aduertit Basilus, non sufficit copula absque seminis intromissione; quia absque hac adulterium non est perfectum; poena autem imposita alicui crimini, absolute tantum imponitur crimini perfecto.

Circa matrimonium de presenti initum, seu intentatum inter adulteros, ratione cuius adulterium inter ipsos dirimat matrimonium inter eosdem

contrahendum, aduertunt Sancius & Aegidius, sufficere matrimonium clandestinum. Id tamen nos difficile existimamus, quia quod adulterium cum matrimonio inter adulteros inito dirimat matrimonium, est poena, quæ restringenda est. Cui accedit Primò, quod in iure ad hoc impedimentum tantum, fit mentio matrimonij, quod ad sui valorem non habet alium defectum, quam alterum coniugem vivere. Secundò, quod solum matrimonium, quod alias non viuentis coniuge esset validum, regulariter præbet occasionem occidendi coniugem, quod Ecclesia apponendo dictum impedimentum vitare contendit.

Circa promissionem matrimonij contrahendi post mortem coniugis, ob quam adulterium dirimat matrimonium inter ipsos adulteros contrahendum, est difficultas Primò, An ad id sufficiat promissio oretenus facta, quando apparet seridè & ex animo facta, quæ communiter dicitur ficta.

Sancius vbi supra, & Aegidius disp. 31. nu. 57. *Sancius.* docent sufficere; quia etiam promissio ficta præbet *Aegidius.* occasionem insidiandi vitæ alterius coniugis.

Henriquez verò lib. 12. cap. 14. & Rebellus vbi *Henriquez.* supra docent, non sufficere, & merito: quia quod *Rebellus.*

adulterium cum promissione matrimonij contrahendi cum complice illud dirimat, est poena, quæ, quia potius est restringenda, sicut non incurritur nisi quando adulterium est perfectum, ita nec quando promissio non est perfecta, & alias sufficiens ad obligandum ex iustitia, & sub mortali, qualis non est promissio oretenus facta, quamuis sit valida & sufficiens ad obligandum ex fidelitate, & sub veniali, & ad præbendam dictam occasionem coniugi decepto. Secundò est difficultas, An ad id necessaria sit promissio mutua. Henriquez vbi su- *Henriquez.* pra, & Hugolinus de Sacramentis, vbi de Mat- *Hugolinus.* monio, c. 19. affirmant: quia mutua promissio necessaria est ad sponsalia, quæ ad dictum impedimentum requiri videntur. Sancius verò & Re- *Sancius.* bellus negant, & merito, quia in cap. 6. de Eo qui *Rebellus.*

duxit, vbi fit mentio dicti impedimenti, supponitur, sufficere promissionem vnus, & in aliis liris, in quibus fit mentio eiusdem impedimenti, tantum fit mentio adulterij cum promissione, seu cum fide data, quæ verè reperitur, quamuis non sit vtriusque facta, sed ab vno, dum ab altero sit acceptata; quia quæ non acceptatur, non sufficit, in quo Doctores conueniunt; quia absque acceptatione, quamuis sit fidei oblatio, non tamen fidei datio: quia nulli datur, quod à nullo accipitur. Ad acceptationem autem in hoc casu sufficit taciturnitas alterius, ut contra Sancium docent Rebellus, Aegidius & Basilus: quia in his, quæ fauorabilia iudicantur ab eo cui offeruntur, & ut talia ei offeruntur, quamuis re ipsa non sint fauorabilia, quitacet consentire videtur.

Addimus Primò, ut significat Aegidius disp. 31. n. 59. ad dictum impedimentum necessariam esse promissionem absolutam ab omni conditione distincta à morte coniugis: siue quæ à principio fuerit absoluta facta, siue quæ facta fuerit absoluta conditionis euentu sub qua fuit facta; quia in iure ad id absolute & simpliciter requiritur promissio, qualis non est conditionata ante conditionis euentum; & quia ad id promissio (sicut adulterium, & sicut matrimonium de presenti) debet esse ante mortem alterius coniugis; idèò quando fuit à *Aegidius.* princi-

principio conditionata, necessarium est conditionem impleri ante mortem illius.

Addimus Secundò, non sufficere ad id, quòd Maria v.g. coniugata committat adulterium cum Petro soluto, sub fide à Petro dictæ Mariæ data, quòd eius marito mortuo contrahet cum ea femina, quam Franciscus v. g. designauerit, quamuis Maria certò credat, quòd ipsa sit designanda à Francisco; quia tunc non datur fides contrahendi cum Maria, quia absque fractione dictæ promissionis potest Petrus contrahere cum alia femina, si aliam Franciscus designet.

DIFFICULTAS III.

Utrum raptus dirimat Matrimonium.

Raptus, qui est violenta puellæ extractio de domo patris, iure ciuili in L. vnica De raptu, dirimit matrimonium inter raptorem & raptam: quod approbatum videtur iure Canonico antiquo in can. *Placuit*. 36. q. 2. Iure tamen Canonico nouiori in cap. fin. de Raptoribus correctum est, dum statuitur, matrimonium inter raptorem & raptam valere, si rapta consentiat liberè; iure verò nouissimo Tridentini sess. 24. c. 6. de Reformatione matrimonii irritatur matrimonium inter raptorem & raptam, quamdiu rapta est in potestate raptoris; non verò si sit separata à potestate raptoris, & in loco tuto ac libero constituta.

Trident.

12 Circa hoc tamen decretum Tridentini difficultas est Primò, An raptus, quo femina rapit virum, dirimat matrimonium.

Henriquez lib. 12. c. 4. Rodriguez & Vega affirmant, immeritò tamen, vt optimè Sancius lib. 7. d. 13. Egidius d. 30. dub. 4. Basilius & Rebellus, quia dictum decretum Tridentini, quod tantum est factum contra raptorem, non contra raptricem, vt pote odiosum & pœnale, non est extendendum ad raptricem, præsertim cum sit maior ratio ad fauendum feminis ne cogantur, quàm viris.

Henriquez.

Rodriguez.

Vega.

Sancius.

Egidius.

Basilius.

Rebellus.

Secundò est difficultas, An raptus, quo femina inuitis parentibus, ipsa tamen consentiente, rapitur, dirimat matrimonium.

Henriquez.

Sancius.

Egidius.

Henriquez vbi suprâ, & Sâ v. *Matrimonium*, affirmant, quia est verè raptus. Sancius verò & Egidius negant, & meritò: quia Tridentinum in dicto Decreto tantum loquitur de raptu quo læditur libertas ad matrimonium, quia huic tantum læsioni occurrere intendit; dicto autem raptu, quamuis vero, non læditur libertas ad matrimonium, quia non fit inuita femina, cuius tantum libertas, & non parentum, conducit ad matrimonium.

Tertiò est difficultas, An raptus propriæ sponte ipsa inuita dirimat matrimonium.

Henriquez negat, immeritò tamen, vt optimè Sancius & Sâ, quia Tridentinum indifferenter tantum loquitur de raptu, quo libertas ad matrimonium læditur; in hoc autem casu verè læditur.

Quartò est difficultas, An raptus non factus causa contrahendi matrimonium cum rapto, sed causa libidinis, dirimat matrimonium.

P. Sâ vbi suprâ, & Ochagavia Tract. 3. quæst. 4. affirmant, Primò, quia Tridentinum absolute & absque vlla limitatione loquitur de raptu. Secundò, quia raptus, etiam non factus causa contrahendi matrimonium, lædit libertatem feminæ ad iud. Tertiò, quia Tridentinum ibi punit raptorem & fautores, quamuis Clericos, & tamen Clerici non rapiunt ad contrahendum matrimonium, ergo.

Sancius verò & Egidius negant, & meritò: quia Tridentinum dicto impedimento & raptu, quis pœnis tantum intendit punire eum qui lædit libertatem ad matrimonium, vt sic puniendo impediat dictam læsionem: qui autem feminam rapuit non ad contrahendum matrimonium, non violauit libertatem ad illud, neque ad illud coegit; ergo nullam pœnam à Tridentino assignatam adhuc dicti impedimenti incurrit. Ex quo conuenit ad Secundam rationem aduersariorum, & quòd Tridentinum tantum loquatur de raptu intentione contrahendi matrimonium facto, vt ex eius intentione deducitur, & ex eo quòd in dicto cap. incipit agere de matrimonio contrahendo inter raptorem & raptam. Ad tertiam respondent possent, ibi tantum puniri Clericos fautores, non raptores; sed adde, Clericos posse esse etiam raptores intentione contrahendi matrimonium, quando non sunt in Sacris, imò & quando sunt, si non de iure, saltem de facto; quia Clerici in Sacris aliquando de facto contrahunt, quamuis inualide, sicut coniugati.

Obseruandum est, raptorem, & fautores raptus dirimentis matrimonium, excommunicari ipso iure à Tridentino, ac proinde statim abique alia declaratione excommunicatos manere, etiam postea ducant raptam; pœnam verò infamiae, & incapacitatis ad dignitates, & obligationem dotandi raptam, siue eam ducant siue non, & pœnationem gradus clericalis, quando raptor aut fautor est Clericus, non incurrit ante sententiam Iudicis, vt docent Sancius & Egidius, iuxta communem doctrinam de legibus pœnalibus: imò non sunt imponendæ à Iudice, si eam valide dicat, excepta pœna dotandi eam.

